

KÁROLY ADRIENN

Nyelvi képzés a finn egyetemeken a közelmúlt oktatáspolitikai változásainak tükrében I. rész

Language studies at Finnish universities in the context of the recent changes in education policy I

In addition to Finnish and the co-official Swedish language, bachelor's students in Finnish higher education are required by law to take language and communication studies. This two-part paper, published here and in the next issue, focuses on these mandatory language and communication studies at Finnish universities. The first part offers a broad overview of the most recent changes in Finnish educational policy. It outlines the most relevant legislative measures, presents the rationale behind them and looks at the initial responses from those most directly concerned. The second part, published in the next issue, approaches the topic from the perspective of pedagogical practice, and presents a concrete example of a Finnish university which has responded to the latest developments in an innovative way.

Besides the prolonged economic recession, Finland is currently undergoing a gradual social transformation and is becoming increasingly multicultural and multilingual, particularly in urban areas. These trends have far-reaching consequences on language planning and education. As a response to the recent economic and social changes, the government has introduced a range of reforms, which have important repercussions also on language learning and teaching at universities. The changes in the national higher education policy have sparked mixed reactions and have led to heated public debates, while higher educational institutions – being responsible for the curriculum of their degree programmes – are trying to adapt to the changes in their own ways. The Finnish national and institutional policies and pedagogical approaches can serve as interesting and stimulating examples not only for Hungarian educational researchers and policy-makers but also for practising language teachers in higher education.

A finn oktatási rendszert a világ egyik legsikeresebbjeként tartják számon, elsősorban a finn diákok nemzetközi PISA-felméréseken nyújtott teljesítményének köszönhetően.¹ Bár a finnek teljesítménye 2006 óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, még mindig a világ élvonalába tartoznak, különösen európai viszonylatban. A nemzetközi hírnév kiterjedt a felsőoktatásra is, főként a tanárképzésre. A közelmúltban számos magyar nyelvű cikk is foglalkozott a finn oktatással kapcsolatos témákkal mind a tudományos (például Bús 2015, Kinyó 2008, Magyar 2016, Pálvölgyi 2014, Perjés 2016), mind a populáris sajtóban, azonban az egyetemi nyelvi képzésről viszonylag keve-

¹ A cikknek nem célja részletesen elemezni a felméréseket ért kritikákat. Ezek legtöbbje módszertani jellegű (például Dohn 2007, Lannert 2015), de többen aggályukat fejezték ki a mögöttes oktatásfilozófiai elvekkel, illetve a rangsorolás pedagógiai, (oktatás)politikai és társadalmi hatásaival kapcsolatban (lásd „OECD and PISA tests...” és OECD 2016).

set hallani. A finnek (és általában az észak-európai országok) általános idegennyelvtudása a statisztikák szerint kiemelkedő, elsősorban a fiatalabb korosztályok körében. Ez különösen igaz az angol nyelv esetében (lásd a 2012-es Eurobarometer-felmérés eredményeit, European Commission 2012). Ezt támasztja alá a tanulmány szerzőjének saját tapasztalata is, aki 2011 óta dolgozik a Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központjában, ahol tudományos angolt és kommunikációs készségeket oktat finn és nemzetközi diákoknak az alap-, a mester- és a doktori szintű képzésben.

A nyelvi képzés rendszere a finn felsőoktatásban lényegesen eltér a magyarországi gyakorlattól. Ennek jogi alapját a finn alkotmányban rögzített nyelvi és kulturális alapelvek adják (az országnak két hivatalos nyelve van, a finn és a svéd). Nem csupán az előző kormányok, hanem a jelenlegi is alapvető értékként tekint a nyelvi és kulturális sokszínűségekre. A 2015-ben meghirdetett kormányprogramban az áll, hogy Finnország nyitott és nemzetközi, nyelvekben és kultúrákban gazdag ország. Ezek az értékek erőteljesen hatnak az ország kulturális és (nyelv)oktatás-politikájára. A közel-múlt gazdasági és társadalmi változásainak következtében azonban a felsőoktatásra vonatkozó oktatáspolitikában az utóbbi években jelentős változások történtek, amelyek nagyban befolyásolják az egyetemeken folyó kötelező nyelvi és kommunikációs képzések szerkezetét és tartalmát. Élve az autonómiájukkal, ezekre a változásokra az egyes intézmények különbözőképpen reagálnak. Az országos, illetve az intézményi szintű oktatáspolitikai folyamatok és döntések érdekesek és tanulságosak lehetnek mind a magyar nyelvoktatás-kutatók és oktatáspolitikai döntéshozók, mind az egyetemi és főiskolai nyelvoktatók számára. A kétrészes tanulmány első része a finnországi egyetemi nyelvi képzés oktatáspolitikai háttérét vázolja fel, különös tekintettel az elmúlt pár év oktatáspolitikai vonatkozású jogszabályi változásaira, illetve azoknak a hatásaira. Ennek folytatásaként a következő számban megjelenő második rész bemutatja a Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központját, továbbá a 2014-ben indult innovatív nyelvi képzési program elméleti háttérét és gyakorlati jellemzőit.

A finn felsőoktatás jelenlegi helyzete

A finn felsőoktatásban jelenleg két intézménytípus létezik: az egyetem (finnül *yliopisto*, angolul *university*), amelynek fő feladata az oktatás (alap-, mester- és doktori szinten), illetve a tudományos kutatás; valamint az 1990-es években létrehozott alkalmazott tudományok egyeteme (finnül *ammattikorkeakoulu*, angolul régebben *polytechnic*, illetve újabban *university of applied sciences*), amelynek fő célja az alap- és mester-szintű, gyakorlatorientált szakmai oktatás és képzés, figyelembe véve a regionális és helyi munkaerőpiaci igényeket. Az országban kiterjedt hálózata van az ún. nyitott egyetemeknek (*avain yliopisto / open university*). A rendszer célja, hogy mindenkinek biztosítsa a tanuláshoz való jogot. A nyitott egyetemeken jelképes tandíj ellenében bárkinek lehetősége van akár esti vagy távoktatás formájában elvégezni kurzusokat. A képzés megfelel az egyetemi szintű képzésnek, a minőségért és a tartalomért az az egyetem felel, amelyikhez a nyitott egyetem tartozik. Az elvégzett tanulmányok beszámíthatók az esetleges későbbi egyetemi tanulmányokba.

Az alkalmazott tudományok egyetemlein meghirdetett finn és angol nyelvű képzési programok számos területet felölelnek, illetve tanárképzés és -továbbképzés is folyik szakképző intézményekben és az alkalmazott tudományok egyetemlein oktatók szá-

mára. Az alapszakos diplomák egyenértékűek az egyetemi BA diplomákkal, azonban a mesterszinten a két diplomatípus nem felel meg egymásnak. Az alkalmazott tudományok egyetemeken a mesterképzésre jelentkezőknek nem csupán alapszakos diplomával, hanem az adott területen legalább három év munkatapasztalattal kell rendelkezniük. A hallgatók általában munka mellett végzik tanulmányaikat, és a képzés alacsonyabb kreditértékű (60–90 kredit, szemben az egyetemi mesterszakok 120 kreditjével). Doktori fokozatot kizárólag egyetemeken lehet szerezni. Az egyetemeken nem létezik levelező vagy esti tagozat, de a rugalmas oktatási mód lehetővé teszi, hogy valaki munka mellett tanuljon. Ez leginkább a végzős évfolyamokon jellemző. Ilyenkor a hallgatónak az adott kurzus oktatójával kell egyeztetnie a kurzus teljesítésének feltételeiről és a további követelményekről. A tanárképzéssel kapcsolatosan fontos tudni, hogy az egyetemi hallgatók tanári képesítést kizárólag a mesterszakos tanulmányaik során szerezhetnek, erre később már nincs lehetőségük az egyetemeken. Nyelvszakos egyetemi mesterszintű diploma megléte esetén viszont a hallgatónak lehetőségük van az alkalmazott tudományok egyetemeken tanári képesítést szerezni. Ezzel azonban nem taníthatnak a finn alapfokú oktatásban (*basic education / peruskoulu*, kilenc év) és az általános gimnáziumokban (*general upper secondary school / lukio*, három év), kizárólag szakképző intézményekben (*vocational institution / ammattilainnen oppilaitos*, három év), a felnőttoktatásban (*adult education / vapaa sivistystyö*) vagy a magánszférában.

Finnországban 2010-ben lépett életbe az új egyetemi törvény (Universities Act 558/2009), melynek értelmében az egyetemek az államtól független, önálló jogi személyllyé váltak. Ettől kezdve állami vállalat vagy alapítvány formájában működnek tovább.^{2,3} Bár az alapfinanszírozás továbbra is a kormány feladata maradt (ez jelenleg átlagban az egyetemek forrásainak körülbelül 64%-a), a kiegészítő finanszírozást 2010 óta az egyetemeknek saját maguknak kell megoldaniuk. A forrásokkal az egyetemek önállóan gazdálkodnak (beleértve az ingatlanjaikat), és saját maguk alakítják ki a gazdasági és pénzügyi stratégiájukat. Többek között lehetőségük van befektetési és üzleti tevékenységeket végezni, illetve közfinanszírozású kutatási támogatásokra pályázni például a Finn Akadémiától, amely általában a kiegészítő bevétel döntő többségét adja. 2015-ben például a Jyväskyläi Egyetem éves költségvetése 210 millió euró volt, amelynek 69%-a származott közvetlenül állami forrásból. További 12%-a a Finn Tudományos Akadémiától, 2%-a a TEKES (Finnish Funding Agency for Innovation) nevű kormányhivaltaltól, 2%-a az Oktatási és Kulturális Minisztériumtól és a Finn Nemzeti Oktatási Hivaltaltól, 4%-a külföldi forrásokból (elsősorban az Európai Kutatási Tanács és az EU Horizon 2020 kutatási és innovációs keretprogramja által finanszírozott projektekből), 4%-a üzleti tevékenységből, és 7%-a kiegészítő támogatásokból (Facts and Figures of JYU). A kormánynak azonban továbbra is beleszólása van az egyetemek működésébe (például a meghirdetett szakok és a hallgatói létszámok tekintetében), ezért négyévente új fejlesztési tervet fogad el az egyes egyetemekkel az oktatásra, illetve a tudományos kutatásra és fejlesztésre vonatkozóan. Ezen túl az egyetemek

² Jelenleg két egyetem működik alapítványi formában.

³ Ennek következtében megváltozott az egyetemi dolgozók foglalkoztatási jogviszonya is: a közalkalmazotti státuszt (finnül *virka*) felváltotta a pozíció (finnül *tehtävä*).

háromévente ún. teljesítmény-megállapodást kötnek a kormánnyal. Ebben meghatározzák a legfontosabb működési-fejlesztési célokat és a szükséges forrásokat, illetve ez alapján felügyelik és értékelik a célok megvalósulását. Az egyetemek azonban önállóan döntenek többek között a képzések szerkezetéről és tartalmáról, a felvételi eljárásokról és a belső adminisztratív kérdésekről.

Érdekes fejlemény, hogy az Oktatási és Kulturális Minisztérium egy munkacsoportja 2017 márciusában hivatalos jelentésben javasolta, hogy 2019-től vezessenek be egy új, az oktatás minőségére vonatkozó kritériumot a felsőoktatási intézmények finanszírozási rendszerébe. Eszerint az állami támogatás mértéke részben azon is múlna, hogy az adott egyetem végzett hallgatói milyen mértékben tudnak a végzettségükhöz kapcsolódó (tárgan értelmezve, azaz nem csupán az adott szakterületen), illetve a diplomájuk szintjének megfelelő munkakörben elhelyezkedni (beleértve az önálló vállalkozást is). A fő cél, hogy a felsőoktatási intézmények az oktatás során még jobban figyelembe vegyék a munkaerőpiaci igényeket (Ministry of Education and Culture 2017).

Az új egyetemi törvény kiszélesítette az egyetemek autonómiáját, valamint megváltozott az irányítási és döntéshozatali folyamat. A kari tanácsoktól a legmagasabb szintű döntéshozás átkerült az újonnan létrejött egyetemi tanácsok (*hallitus / University Board*) kezébe, amelyeknek legalább 40%-ban külsős tagjai vannak (az elnököt és alelnököt beleértve). Ez a szervezet kezeli és felügyeli az egyetem pénzügyeit (többek között jóváhagyja a költségvetést), meghatározza az egyetem operatív és pénzügyi céljait, stratégiai és irányítási elveit, illetve megválasztja a rektort. A rektor azonban továbbra is elsődlegesen felel az egyetem belső működésével kapcsolatos döntésekért. Az egyetemi tanácsok létrejöttét többen negatívan értékelik, és úgy érzik, az addig erős befolyással bíró kari tanácsok érdemileg többé nem tudnak részt venni a döntéshozatali folyamatban. Az egyetemi tanács irányításával valóban egyszerűbben (és gyorsabban) lehet az intézményt érintő mélyreható stratégiai vagy szerkezeti jellegű reformokat elindítani, amelyek különösen akkor fontosak, ha más egyetemmel, a helyi önkormányzattal, illetve az üzleti szférával kívánja az egyetem szorosabban együttműködni. Ez viszont az intézményen belül sokakban ellenérzéseket kelt a csoportkommunikációra nagy hangsúlyt fektető finn munkakultúrában.

Az elmúlt évek oktatáspolitikai intézkedéseinek hatásai

Finnország 2015-ben a GDP 6,2%-át költötte oktatásra az iskolaelőkészítő szinttől a felsőoktatásig, ha pedig a felsőoktatás szintjét és a kutatás-fejlesztést nézzük, ezekre együttesen a GDP 1,9%-át fordították⁴ (Eurostat 2017). A 2015 májusa óta hivatalban lévő finn kormány egyik fő célkitűzése, hogy a 2009 óta tartó elhúzódó gazdasági válságra és a növekvő államadósságra megoldást találjon, többek között az oktatást is érintő további költségvetési megszorítások bevezetésével. A 2015 és 2019 közötti időszakban a kormány kevesebbet szándékozik költeni többek között a felsőoktatási intézmények alapfinanszírozására, illetve a kutatások támogatására. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor a felsőoktatás terén számos fejlesztési célt tűztek ki, több millió

⁴ Magyarországon ugyanebben az évben a megfelelő adatok 5,2% és 1%.

eurós költségvetéssel. Ezek között szerepel a felsőoktatási intézmények feltőkésítése és strukturális fejlesztése, a nyílt pályázat során elnyerhető külső (magánfinanszírozású) források arányának növelése, az egyetemi karok és kutatóintézetek, illetve a felsőoktatás, az üzleti szféra és a regionális önkormányzatok közötti kapcsolatok megerősítése, és ezáltal az innováció üzleti alapokra helyezése, illetve az oktatási export kiterjesztése az oktatás minden szintjén. További cél az egyetemek és a középiskolák közti együttműködés növelése, illetve a pályaorientációs és tanulási tanácsadó szolgáltatások fejlesztése annak érdekében, hogy zökkenőmentesebb legyen a hallgatók számára az átállás az egyetemi szintű tanulmányokra. A projektek szintén támogatják a fiatalok gyorsabb beilleszkedését a munkaerőpiacra, többek között azáltal, hogy az egyetemi tanulmányokat rugalmasabban kezelik (például nyári és intenzív kurzusok számának növelése, a tanulmányokkal párhuzamosan szerzett munkatapasztalat beszámítása az egyetemi tanulmányokba, a hálózati tanulás, illetve az online oktatás kiterjesztése és további digitális tananyagok fejlesztése) (Prime Minister's Office 2015, 2016).

A 2009-es egyetemi törvény és a csökkenő állami támogatás következtében ország-szerte több egyetemet összevontak. Ennek fő célja az volt, hogy – jobban figyelembe véve a regionális és országos igényeket – váljon (költség)hatékonyabbá az oktatás, a kutatás és a fejlesztés, növekedjen a teljesítmény és az egyetemek nemzetközi versenyképessége. Sajnos azonban részben az intézkedések hatására egyre több doktori fokozattal rendelkező fiatal kutató és elismert egyetemi oktató dönt úgy, hogy külföldön vállal munkát. A statisztikai adatok szerint az ő számuk 2011 és 2015 között 37 százalékkal nőtt. Különösen Norvégia és Svédország vonzó a számukra, ahol a kormány nagymértékben támogatja a felsőoktatást és a tudományos kutatást.

Mivel az egyetemeknek önálló humánpolitikai stratégiája van, egyes intézmények a finanszírozási nehézségeket elbocsátásokkal oldották / oldják meg (a Helsinkii Egyetemről például csak 2017 végéig 570 munkavállalót bocsátanak el, ebből 75 főt oktatói vagy kutatói státuszból). Más egyetemek viszont (például a Jyväskyläi Egyetem) bejelentették, hogy a reformokat elbocsátások nélkül kívánják megvalósítani (inkább szerkezeti átalakítások révén, illetve egyéb forrásokra támaszkodva).

A finn egyetemi tanárok szakszervezete⁵ 2016 júniusában kérdőíves felmérést készített az egyetemi tanárok munkakörülményeiről (Pyykkö 2016). A felmérésben 529 fő vett részt, a szakszervezeti tagok mintegy egyharmada. Többek között arra is kíváncsiak voltak, hogy az egyetemi tanárok mennyire elégedettek a kutatási lehetőségeikkel. A válaszokból kitűnik, hogy viszonylag magas azoknak az aránya, akik nagyon vagy meglehetősen elégedetlenek ezekkel a lehetőségekkel (átlagosan 40%, de egyes intézmények esetében 50% vagy még annál is magasabb, míg például a Jyväskyläi Egyetemen csak 29% az elégedetlenek aránya). A legkevésbé elégedettek a bölcsészeti- és társadalomtudományi karokon oktató egyetemi tanárok. A kutatói távollét (*tutkimuskausi / research period*) rendszere nem minden egyetemen létezik, illetve még ha létezik is, sokszor nehéz megvalósítani, hogy az egyetemi tanár ténylegesen

⁵ Ennek a szakszervezetnek kizárólag egyetemi tanárok (*professori*), illetve ennek megfelelő beosztásban dolgozó kutatók a tagjai. Az ennél alacsonyabb beosztásban dolgozó felsőoktatási oktatókat és kutatókat, illetve az oktatás alsóbb szintjein oktató tanárokat egy másik nagy szakszervezet, a Trade Union of Education in Finland (OAJ) tömöríti.

mentesüljön minden oktatói és adminisztratív feladat alól. Az egyetemi tanárok aggasztónak tartják a külső kutatási támogatásokra pályázás rendszerét, amely egyrészt idő- és forrásigényes, másrészt befolyásolhatja a kutatások témáit. További problémához vezethet, ha a pályázatok kimenetelét elsődleges szempontnak tekintik az oktatók teljesítményének megítélése során.

A felmérés nagyfokú elégedetlenséget tárt fel a tudományos (segéd)munkatársi beosztások csökkenő számával kapcsolatosan is. A kutatással és pályázással kapcsolatos támogató szolgáltatásokat (képzések, tanácsadás, segítség pályázatok összeállításában, projekttervezés, -irányítás és beszámolók írása) azonban általában pozitívan értékelték.

A szakszervezeti tagok többsége szerint a felsőbb egyetemi döntéshozási folyamatok nem demokratikusak, illetve nem átláthatóak, ezért szeretnék, ha nagyobb beleszólásuk lenne az egyetem stratégiai tervezési folyamatába, a kutatási prioritások meghatározásába, a szerkezeti reformok megtárgyalásába, a pénzügyi, igazgatási és vezetési folyamatokba, illetve abba, hogy eldöntsék, ki hozza a döntéseket. Ez összefügg a korábban említett egyetemi tanácsok létrejöttével, amelyeknek 2010 óta legalább 40%-ban külsős tagjai vannak.

A válaszadók 37%-a jelenleg komolyan fontolgatja, hogy munkahelyet vált, és határozottan vagy valószínűleg nem ajánlaná a jelenlegi munkahelyét a barátjának. 39%-uk a nyugdíjkorhatár elérésekor rögtön vissza kíván vonulni.

Az elégedetlenség fő okai a növekvő munkahelyi stressz és munkatempó, a fokozódó verseny, a csökkenő források és az egyre több vezetői feladat. A sok negatívum mellett érdemes hangsúlyozni, hogy az egyetemi tanárok kétharmada elégedett a munkahelyével és elkötelezett a munkája iránt.

A felmérés eredményei nemcsak az oktatáspolitikai problémáira világítanak rá, hanem azt is megmutatják, hogy az egyes egyetemek között meglehetősen nagy különbségek vannak.

Az oktatáspolitikai változások hatása az egyetemi nyelvi képzésre

Fontos tudni, hogy Finnországnak két hivatalos nyelve van, a finn és a svéd. Bár a svéd anyanyelvűek száma csupán 5% körüli,⁶ az általános iskolában az 1960-as évek óta minden finn anyanyelvű tanulóknak kötelező a svéd nyelv, illetve svéd anyanyelvű tanulóknak a finn nyelv (bár 2015 óta a svéd nyelv már nem kötelező része az érettségi vizsgának). Az iskolákban a diákok általában a harmadik osztályban kezdik el az első kötelező idegen nyelvet (finn nyelvű iskolákban ez az esetek több mint 90%-ban az angol), a hetedik osztályban pedig a másodikat (ez általában a svéd). Ezenkívül legkésőbb az ötödik osztálytól választható egy harmadik idegen nyelv (általában a német vagy a francia, egyre gyakrabban az orosz és a spanyol), illetve általában a nyolcadik osztálytól egy negyedik idegen nyelv is. Sajnos az angol térhódításával ez egyre kevésbé jellemző. Ebben nagy szerepe van annak is, hogy 1998-ban eltörölték azt

⁶ A svéd anyanyelvűek elsősorban az ország déli és nyugati részein élnek, illetve a területi autonómiával rendelkező Åland-szigeteken a lakosság kb. 88%-a svéd anyanyelvű.

a törvényt, amely minden 30 ezernél több lakosú település önkormányzatát arra kötelezte, hogy biztosítsa öt választható nyelv tanulását (svéd, angol, német, francia és orosz). A 2015-ös kormányprogramban azonban szerepel az a cél, hogy több választható nyelvet biztosítsanak a tanulóknak. Ezt először helyi szinten, kísérleti formában valósítják meg.

Érdemes megjegyezni, hogy a kötelező svéd nyelv többekben ellenérzeteket vált ki, amit a negatív töltetű finn *pakkoruotsi* („kötelező svéd”) kifejezés jól érzékeltet. A hallgatók többsége úgy gondolja, praktikusabb lenne a svéd nyelvet választható jelleggel tanulni. A keleti országrészben élő diákok például sokkal hasznosabbnak ítélik az orosz nyelvet. 2015-ben a kötelező svéd nyelv eltörlésére irányuló polgári kezdeményezést azonban nagy többséggel leszavazta a parlament. Úgy tűnik, hogy az általános, nemzeti szintű nyelvpolitikai elvek (például a nyelvi és kulturális sokszínűség) az egyéni, pragmatikus célok ellenében érvényesülnek. Az Északi Tanács tagállamaival, illetve a világ más országaival folytatott kommunikáció során legtöbbször az angol nyelvet használják, de a bevándorlás erősödése miatt sok esetben az országon belül is ez a fő összekötő nyelv. Ez sajnos negatív hatással van további idegen nyelvek tanulására (Finnish National Board of Education 2015), bár a helyzet javítására a kormány a közelmúltban több projektet is indított (lásd Hall 2007, Miettinen 2013).

A finnek azonban az angol nyelvhez általában pozitív viszonyulnak, és nem érzik fenyegetőnek az angol előretörését.⁷ Másrészt már az alapfokú oktatásban olyan értékeken van a fő hangsúly, mint az egyenlőség, a méltányosság vagy az együttműködés. Ezen célok eléréséhez nélkülözhetetlen az egyének nyelvi és kulturális identitásainak megőrzése és erősítése, valamint a nyelvi és kulturális sokszínűség értékékként való elismerése. Ezek az elvek az utóbbi évtizedben a felsőoktatásban a nemzetköziesítés⁸ erősítésével, illetve a bevándorlás növekedésével különösen fontossá váltak. A bevándorlással kapcsolatosan a nyelvi kisebbségek számára vonatkozó érdekes adat, hogy 2014-ben a svéd nyelvű állampolgárokkal szemben többségbe kerültek az egyéb idegen nyelveket beszélők. Legtöbbször az orosz (75 ezer) az észt (49 ezer), az arab (22 ezer), a szomáli (közel 18 ezer) és az angol (összesen szintén közel 18 ezer) nyelvet beszélők vannak (Official Statistics of Finland 2016). A társadalmi változások gyakorlati következményeként bizonyos szakmákban (például óvónő, tanár, orvos, nővér, szociális munkás, újságíró, köztisztviselő) egyre nő a kereslet a bevándorlók nyelveit beszélő munkavállalók iránt.

Az egyetemi diplomákat szabályozó 2004-es (794/2004) kormányrendelet (Government Decree on University Degrees) értelmében minden alap- vagy mester szakos hallgatónak finn, svéd és egy idegen nyelven kötelező nyelvi és kommunikációs tanulmányokat végezni, kivéve, ha a hallgató nem finn vagy svéd nyelven, illetve külföldön végezte előző tanulmányait (ilyen esetekben a hallgatóra az egyetem saját

⁷ Erről részletesebben lásd Leppänen és munkatársai 2011-es nagyszabású országos felmérésének eredményeit.

⁸ A nemzetköziesítés (*internationalisation*) fogalma magában foglalja többek között az oktatói és hallgatói mobilitást, az intézmény idegen nyelvű képzési programjait, a nemzetközi kapcsolatokat és együttműködést (külföldi résztanulmányok, projektek), az intézmény nemzetközi láthatóságának erősítését, illetve a külföldi oktatók és hallgatók számának növelését.

szabályai vonatkoznak). Az idegen nyelv az esetek döntő többségében az angol. A képzés megszervezéséért 2016 nyaráig kizárólag a felsőoktatási intézmények (egyetemek és alkalmazott tudományok egyetemei) saját nyelvi központjai voltak a felelősök.

2016 nyarán azonban újabb fontos jogszabályi változás történt. A 2009-es egyetemi törvényt módosították: bekerült egy új pont (7§a), amely szerint az egyetemek részben vagy akár teljes egészében kiszervezhetik a nyelvi és kommunikációs képzést más egyetemre vagy alkalmazott tudományok egyetemre. A képzési célokat viszont továbbra is a diplomát kibocsátó intézmény határozza meg, és ők felelősök a tantervek kidolgozásáért is.

A törvénymódosítás nagy vihart kavart szakmai körökben. A legnagyobb problémát abban látják, hogy a kormány az oktatást és kutatást, illetve a humánpolitikai kérdéseket (dolgozói létszám, óraszám, bérezés) láthatóan a gazdasági szempontoknak rendeli alá. A legnagyobb finn tanári szakszervezet honlapján közzétett közlemény (Sainio 2016) szerint infrastrukturális szempontból lehet létjogosultsága a két intézménytípus közötti együttműködésnek, azonban a képzés kiszervezése az oktatás és kutatás minőségét veszélyeztetheti. Attól is tartanak, hogy a jövőben egyre több, különböző intézményeken működő nyelvi központot fognak összevonni.

Többen úgy vélik, hogy a törvénymódosítás mögött idejétmúlt gondolkodás áll, miszerint a nyelvi és kommunikációs képzés a hallgatók főszakos tanulmányaitól független, különálló egység. A nyelvi képzés azonban szerves része kell legyen a főszakos tanulmányoknak. Mivel az egyetemi nyelvi központok egyre szorosabban együttműködnek az egyetem más tanszékeivel, nem célszerű a képzést kiszervezni. A közleményben kiemelték azt is, hogy a nyelvi központ számos munkatársa végez kutatómunkát mind egyénileg, mind intézményi szintű, országos vagy nemzetközi kutatócsoport tagjaként. Számukra különösen fontos a tudományos közeg és a munkahelyen kiépített kapcsolatrendszer, amelyet szintén veszélyeztet a kiszervezés vagy a nyelvi központok összevonása.

2016 novemberében ugyanennek a szakszervezetnek a honlapján jelent meg a Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központjának vezetőjével készített interjú (Vuolle 2016). Peppi Taalas (a Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központjának vezetője) sem tartja jónak, hogy az egyetemek az alkalmazott tudományok egyetemre is kiszervezhetik a nyelvi és kommunikációs képzést. Az egyetemek ugyanis nagy hangsúlyt fektetnek a tudományos nyelvi és kommunikációs készségek fejlesztésére, illetve a tudományos szövegek használatára, míg az alkalmazott tudományok egyetemén a nyelvi képzés elsősorban szakmai és gyakorlati jellegű. A képzés kiszervezése helyett az egyetemeken belüli szorosabb együttműködést tartja célravezetőbbnek, elsősorban a nyelvi központok és a karok / tanszékek között. Véleménye szerint az egyetemek és az alkalmazott tudományok egyetemei közötti együttműködésnek inkább valódi szükségleteken, nem a jogszabály kínálta lehetőségen kellene alapulnia. Az egyetemek például ritkább nyelvi kurzusokat is kínálnak (például japán, kínai, arab), amelyek az alkalmazott tudományok egyetemén tanuló hallgatóknak is hasznosak lehetnek. Ugyanakkor az egyetemi hallgatók számára előnyös lehet, ha részt vesznek az alkalmazott tudományok egyetemén folyó nemzetközi, gyakorlati jellegű munkahelyi projekteken.

A csökkenő forrásokra és a jogszabályi változtatásokra az egyes intézmények más-más módon reagálnak. Az egyetemi nyelvi központok többsége változatlan formában

működik tovább, néhány esetben viszont egyesült a helyi alkalmazott tudományok egyetemén működő nyelvi központtal (például Lappeenrantaaban és Rovaniemiben, illetve a jelenleg is folyó tamperei intézményi összevonások során is várhatók hasonló lépések). Az alkalmazott tudományok egyetemeinek saját nyelvi központjait azonban három kivétellel felszámolták (vagy beolvasztották az egyetemi nyelvi központokba).

A Jyväskyläi Egyetem Nyelvi Központja ilyen előzményekkel vágott bele az intézményi reformokba 2014-ben. A pedagógiai mozgatórugókon túl a fentebb bemutatott oktatáspolitikai fejlemények is befolyásolták a program ötletgazdáit. Az új típusú kommunikációs és nyelvi tanulmányok (finnül *Uusimuotoiset Viestintä- ja Kieliopinnot [UVK]*) elnevezésű program lényege, hogy az alapképzésben részt vevő hallgatók számára kötelező, eddig egymástól elszigetelten oktatott finn, svéd, angol (és sok esetben egyéb) nyelvű kurzusokat integráltnan, egymásra épülő modulok formájában oktatják az alapképzés teljes időtartama alatt. Az egyes modulokért a különböző nyelveket képviselő többtagú tanári csapat felelős, akik a kurzusok tartalmát a különböző tanszékekkel együttműködve alakítják ki. Ezáltal a képzési célok és a tanítási módszerek jobban igazodnak a különböző szakos hallgatók igényeihez, illetve szorosabban illeszkednek a főszaos tanulmányaikba. Az oktatás során tehát a különböző nyelvek nem különülnek el egymástól, azokat egyszerre használják az oktatók és a hallgatók az órai tevékenység típusától függően. Ez szoros együttműködést kíván az egyes nyelveket oktató tanárok között. A program jelenleg kísérleti szakaszban van. Egyelőre hat alapszacon vezették be, de 2020-tól minden alapképzési programon szeretnék elindítani, miután az egyes tanszékekkel külön-külön tárgyalnak a pontos célokról és tartalomról. A következő számban megjelenő tanulmány a Jyväskyläi Egyetem és a Nyelvi Központ rövid bemutatása után ismerteti az új program elméleti-módszertani elveit és gyakorlati jellemzőit, beleértve a legfőbb kihívásokat.

IRODALOM

- Bús Enikő (2015): Tanárképzés Finnországban. *Iskolakultúra* 2015/11, 17–28.
- Dohn, N. B. (2007): Knowledge and skills for PISA: Assessing the assessment. *Journal of Philosophy of Education* 41/1, 1–16.
- European Commission (2012): *Europeans and their languages. Special Eurobarometer 386*. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Eurostat 2017: *Government expenditure on education*. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_education (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Facts and figures of JYU. Revenue. <http://esittely.jyu.fi/en/facts-and-figures> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Finnish National Board of Education. 2015. *Key figures on early childhood and basic education in Finland*. Helsinki: Finnish National Board of Education.
- Government decree on university degrees (A finn eredeti: Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista). 2004/794. *Finlex*. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Hall, C. (2007): Recent developments in Finnish language education policy. *GFL Journal* 3. <http://www.gfl-journal.de/3-2007/hall.pdf> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Kinyó László (2008) : *A finn oktatás–kutatás fejlesztése*. http://www.oktatasikerekasztal.hu/hattertanulmanyok/09/kinyo_finn.pdf (Letöltés: 2017. 06. 16.)

- Lannert Judit (2015): A PISA-adatok használata és értelmezése. *Educatio* 24/2, 18–28.
<http://folyoiratok.ofi.hu/educatio/a-pisa-adatok-hasznalata-es-ertelmezese>
- Leppänen, S. et al. (2011): *National survey on the English language in Finland: Uses, meanings and attitudes*. = *Studies in variation, contacts and change in English*, Volume 5. Helsinki: VARIENG.
<http://www.helsinki.fi/varieng/series/volumes/05/evarieng-vol5.pdf> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Magyar Andrea (2016): Innováció és technológia a 21. századi oktatásban: a finn tanulási ökoszisztémák építőkövei és a rendszer működése. *Iskolakultúra* 2016/ 2, 144–146.
- Miettinen, E. (2013): *Finnish comprehensive school pupils' language disposition. Language shower as a means of diversifying language choices*. [Master's Thesis]. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41876/URN:NBN:fi:juu-201307042072.pdf?sequence=1> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Ministry of Education and Culture (2017): *Working group: Quality of employment to be introduced as one of the funding criteria for higher education institutions*.
http://minedu.fi/en/article/-/asset_publisher/tyoryhma-laadullinen-tyollistyminen-yhdeksi-korkea-koulujen-rahoituskriteeriksi (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- OECD (2016): *Education at a glance 2016: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/eag-2016-en> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- OECD and PISA tests are damaging education worldwide - academics. (2014, May 6). *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/education/2014/may/06/oecd-pisa-tests-damaging-education-academics> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Official Statistics of Finland (2016): Population structure [e-publication].
http://www.stat.fi/til/vaerak/2016/vaerak_2016-03-29_tie_001_en.html (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Pálvölgyi Krisztián (2014): Kiválasztási mechanizmusok a pedagógusképzésben – nemzetközi trendek és a finn példa. *Iskolakultúra* 2014/1, 64–76.
- Perjés István (2016): Gyakorlatiasság, kreativitás és józan ész. A finn oktatás paradoxonjai. *Új Pedagógiai Szemle* 64/1–2, 5–14.
- Prime Minister's Office (2015): *Finland, a land of solutions. Strategic Programme of Prime Minister Juha Sipilä's Government*.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_EN_YHDISTETTY_netti.pdf/8d2e1a66-e24a-4073-8303-ee3127fbfca (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Prime Minister's Office (2016): *Action plan for the implementation of the key project and reforms defined in the Strategic Government Programme*.
<http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/1986338/Action+plan+for+the+implementation+Strategic+Government+Programme+EN.pdf/12f723ba-6f6b-4e6c-a636-4ad4175d7c4e>
- Pyykkö, R. (2016): Rewarding work on declining resources. *Acatiimi* 7. http://www.acatiimi.fi/7_2016/17.php (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Sainio, S. (2016): *Kieli- ja viestintäopinnot vahvistavat yliopistokoulutuksen laatua*. Opetusalan Ammattijärjestö. Trade Union of Education in Finland.
http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408918005300&page_name=Kieli+ja+viestintaopinnot+vahvistavat_yliopistopaivat#return (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Universities Act (Original: Yliopistolaki) 2009/558. *Finlex*.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=EV%2094%2F2016> (Letöltés: 2017. 06. 16.)
- Vuolle, A. (2016): *Kielitaitoa ei voi ostaa paketissa*. Opetusalan Ammattijärjestö. Trade Union of Education in Finland.
http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408918050259&page_name=Kielitaitoa+ei+voi+ostaa+paketissa_Yliopistopaivat2016+#return (Letöltés: 2017. 06. 16.)